

LE TOURISTE BULGARE—DER BULGARISCHE TOURIST.

СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редактори: Д-ръ ХР. ПИПЕРОВЪ и С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева.
Въ странство 2-50 франка.

Всичко се изпраща: София, „Българско Туристско Дружество“.

Год. VI. София, септемврий-октомврий 1907 г. Брѣ 7-8.

Всенародното тържество на 15. августъ 1907 г.

По случай 20-годишния юбилей на Н. Ц. В. КНЯЗА на 15. августъ Централното Настоятелство на БТД отправи поздравъ до ВИСОЧАЙШИЯ ЮБИЛЯРЪ и получи слѣдния телеграфически отговоръ:

МОЯТА СЪРДЕЧНА БЛАГОДАРНОСТЪ НА БЪЛГАРСКИТЪ ТУРИСТИ ЗА ЛЮБЕЗНИТЪ ИМЪ ПРИВѢТИ.

КНЯЗЪТЪ.

Ето и съдържанието на поздравителната телеграма:

ДВОРЕЦА

Н. Ц. ВИСОЧЕСТВО.

Българското Туристическо Дружество, поклонникъ на естественитѣ прѣлести на Държавата ВИ и разпространителъ на идеята за привързаностъ и любовъ къмъ отечествената ни природа, поднася на своя Господарь, истински цѣнителъ на възвишеното, чувствувано на Фердинандовъ връхъ, Мусала и пр., своитѣ поздравления за 20-годишното щастливо царуване.

За Централното Настоятелство

Подпрѣдседателъ: *Н. Тангиловъ.*

Т. И. Бѣвваровъ.

Вършецъ.

Пътътъ отъ Враца за Вършецъ—равно работно шосе — се простира западно все подъ старопланинската верига — Врачанския балканъ. По такъвъ пътъ „дяволската кола“ леко се търкаля. А юнскиятъ день е слънчевъ, приятенъ... Още се гледатъ тукъ-тамъ недозрѣли ниви и весело-зелени царевичи, които групи селяни и селянки, вредени като жерави, копаятъ и зариватъ. Китати джбрави като гнѣзда — оазиси — пѣстрятъ околността; подъ сѣнкитѣ имъ сж скжтани селски кжшури, наричани отъ тукашнитѣ хора „държави“. Ето тамъ е и князътъ—селякъ въ държавата си, свири на гайданица, а своитѣ му—женурята - прѣдатъ подъ сѣнка. Прѣзъ първитѣ 10 к. м. околността е вълнообразна, разпилѣнитѣ по нея държави сж групирани къмъ селото Бистрець, най-блиското до града, сѣ около 400 кжщи. При 10. к. м. отдѣсно на шосето е с. Бѣла

(100 кжши), къмъ него е групирано селцето Мала-Бабина (10 кжши), и двѣтъ сж разположени по течението на Врчанската бара. Тукъ отлѣво до шосето е кръчмицата на Андрея Николовъ, който въ нея продава „винце“, „ракийца“; но ако търсишъ нѣщо за ядене, пазилъ е Богъ — нѣма; намѣрихъ за себе си само лимонада и тя топла — блудкава.

Яхнахъ пакъ колелото. 3-4 к. м. по-нататъкъ шосето броди все прѣзъ вълниста мѣстность—ту се възкачва, ту се спуска въ падини. Подирѣ настѣпва по-гориста мѣстность. Дивната планинска верига, чието начало е Искърскиятъ проломъ надъ Мездра, се свършва тукъ съ стрѣменъ чукаръ — „Чуклето“, масивъ, който се снишава и чрѣзъ сѣдло се свързва съ по-низъкъ гребенъ; подъ тоя сѣверно е долъ, покритъ съ хубави ливади; тукъ на 15. километъръ е второто ханче—бюфета „Мжтница“ на Живко Петровъ, врачанинъ; това мѣсто е естестваено падало за пжтниците; то лежи на половината пжтъ между Враца и Вършецъ. Ханчето е снабдено съ всѣкакви напитки и кухня за топли ястия край други припаси за ядене; то носи името на мѣстностьта, която спада къмъ Краводерска община (300 кжши). Въ южния кжтъ на тая низина подъ скалистъ склонъ, срѣдъ шуместа гора, се нахожда манастиръ, посветенъ на св. Ивана; тоя манастиръ притежава околната гора.

Долъ отпочивахъ на Мжтниското ханче, застигна ме другаръ, велосипедистъ отъ Берковица. Съ другаръ се по-приятно пжтува. Продължихме пжтя си. Отъ Мжтница шосето възлиза по стрѣмнина и броди югозападно по високо плато, обрасло съ млада джбова гора, сега на мѣста изсѣчена. Къмъ двадесетия километъръ тя се спуска въ порѣчието на Батуня, надъ която е застроенъ солиденъ желѣзенъ мостъ, благодарение на обстоятелството, че по-рано, когато Н. Ц. В. Князътъ минвалъ отъ тукъ, строшилъ му се файтонътъ въ скалистото корито на рѣката.

На 21. к. м. е селцето Сердаръ-Чифликъ, то брой до 40 кжши. Шосето свива въ джга югоизточно, броди прѣзъ селцето край рѣката Батуня; обхожда вълниста ржтлина и се направлява къмъ Вършецката долина, която се простира южно до подножието на Стара-планина—15 к. м. протежение. До Вършецъ сж още 11 километра пжтъ. Край шосето въ Сер.-Чифликъ е кръчмата на Ангелъ Христовъ, мѣстенъ селянинъ, който продава само пития; стая за ношуване на пжтници има, но безъ кревати. Обходата му е просташка: локума безъ табла ни подаде — щипнатъ между мръснитъ му прѣсти.

Още малко усилие на нозѣтъ и колелетата ни донесоха до Вършецъ, голѣмо село (300 кжши), разположено на Стара-рѣка, съ нова църква и множество други модерни кжшици, които лѣтъ прѣзъ сезона на банитъ се обитаватъ отъ гости, прѣдимно изъ сѣверна България. На край село шосето кърши въ жгълъ и се стига въ банския участъкъ — множество кръчми, дюкяни и прости хотели, прѣтрупани съ народъ. Тукъ се стичатъ и за лѣчение и за развлѣчение, не липсватъ ни кавалери, ни дами, ни гайди, ни тъпани. Тежко на болнитъ, които сж дошли за отмора и лѣкъ! За кжпане служатъ

още старитѣ негодни бани. Сега държавата строи модерно помѣщение, което въ бжднина ще окрасява хубавата гориста мѣстность и ще дава по-добри условия за болнитѣ.

Не за лѣкъ ида и азъ, а да се насладя на хубавата, що казвамъ — чаровната природа тукъ.

Прѣди заходъ слънце се покачихъ на западенъ вълнистъ рѣтъ, по който се въздига шосето за Берковица. Гледката е омайна! Съжалихъ, че нѣмахъ съ себе си фотография: каква хубава снимка би зелъ! Да я описвамъ съ думи е трудно; тѣ не могатъ да прѣдставятъ дѣйствителността. Трѣба да се види — ето смисъла на туризма! Да се види, — а човѣкътъ билъ една шепа любопитство, казалъ нѣкой мислителъ. Менъ се чини, че тая шепа е толкова по-голъма, колкото повече човѣкътъ е видѣлъ; а колкото повече знае, той толкова и повече желае да види. Любопитството се развива като всѣка душевна сила. Но да оставя философията на страна.

Всѣки, у когото тупа любяще природата сърдце, ще намѣри твърдѣ омаенъ Вършечкия планински кжтъ. Да, прѣлестенъ е той: природата тукъ е групирала много въ едно — дивна планинска околностъ, гжсти джбрави и шумаци, прохладни потоци и като вѣнецъ надъ всичко — топълъ лѣковитъ изворъ, поради който тоя край отъ година на година става все по-обитаемъ.

Стара-рѣка, що разхлажда и пои цѣлата долина, смжква своитѣ кристални струи отъ сѣверния усой на старопланинската китка „Тодорини-кукли“, обрасли съ букаци, габъръ и джбъ. Въ усоя подъ планинското било още се бѣлѣе източно отъ Кукулитѣ прѣспа снѣгъ, остатъкътъ отъ бѣлия зименъ планински коворъ. Тодорини-кукли сж отдалечени югозападно до 10 километра. Подъ тѣхъ се шири долъ; въ подножието се гледатъ кжшицитѣ на село Заножане. Надъ него южно се издига масивния „Крушески-рѣтъ“, скалиста пирамида, задъ която се гледа голо пасище — „Полѣнитѣ“. Подъ тѣхъ стърчи „Острата-кукла“. — скала конусъ, подъ която се спуска стрѣменъ долъ, обрасълъ съ гора. По на изтокъ се слиза на „Тънки-рѣтъ“ — по-ниска отъ горнитѣ височини; отъ нея планинската верига завива къмъ сѣверъ и тѣй образува пазвата, що обгръща Вършечката долина, която се бразди отъ Стара-рѣка и всички нейни притоци — планински ручеи, що се спускатъ по всѣки планински долъ. — Съсѣдъ отъ сѣверъ на Тънки-рѣтъ е „Високи-рѣтъ“, до него „Скървеника“ — по къмъ сѣверо-изтокъ; подъ него „Кричковъ-чукаръ“ и „Гъркова-поляна“ — вълнисти планински мѣста, обрасли съ гжста гора. Тѣкмо на изтокъ надъ долината се издига „Червенъ-камъкъ“, зеленина не облича напълно тъмночервенитѣ му плещи. По-ниска е съсѣдната къмъ сѣверъ плоска пирамида „Гаришето“, подъ която е прѣвала „Дълбокъ долъ“; задъ него се гледа далеченъ усамотенъ връхъ — „Бѣлорѣчкия“. Къмъ сѣверонизтокъ завършва масива на Врачанската верига съ крайния връхъ „Чуклето“, който къмъ югъ е гола варовита скала. Откъмъ сѣверо-западъ се огражда отъ вълнистата гориста височина „Луканица“. А отъ западъ е ниското бърдо, на което е моя наблюдателенъ пунктъ. Оттукъ цѣлата околностъ

като на дланъ се гледа... „До очи хубостъ“, казва подумката. За-
стани тукъ и гледай : хубоститѣ не се купуватъ, който има чувство,
очи, за него тѣ струватъ.

Но почна вече да се смрачава; планинската гледка се обърна
въ вълшебенъ полумракъ. Горскитѣ клисури и гжстаци приеха на-
мръшенъ видъ. Чувстваващъ, че тамъ горѣ въ планината, слѣдъ за-
хождането на слънцето, не е приятно. Нерядостна е вечерната кар-
тина и за очитѣ. А мракътъ, мракътъ! — ето извора на това не-
дружелюбно съ планинската природа чувство. Въ мрака нѣщо те
кара да търсишъ наблизо човѣшкитѣ кжшурки — тия приятни за
прѣзъ нощъ кжчета, дѣто човѣкътъ въ дружба съ други търси
развлѣчение за своя духъ...

При все това и нощта има своята поезия, —

„Вечеръ настане,
Мѣсець изгрѣе,
Звѣзди обсипатъ
Свода небесенъ“...

„О нощъ, разноцвѣтна, озарена съ безчислени огньове, не си
ли написала по съзвѣздицата съ пламтящи букви думитѣ на великата
енигма на вселената?“ се провиква Фламарионъ.

И човѣкътъ, прѣзъ нощъ, забравя грѣшната земя, чийто ху-
бости мракъ покрива. Повдига очи къмъ небесния хаосъ и се зах-
ласва: загаткитѣ на небесата вдъхновяватъ и поета и простака.

Нощта, безлунната тиха нощъ, въ Вършецъ е чудесна. Да-
лечъ по потъмнѣлитѣ планински плещи огнецъ блѣска. Долу въ се-
лото кучиятъ лай смущава тишината, а смѣсенитѣ концертъ на жабеш-
кия хоръ въ рѣката приглаша на пискливия йокариненъ екъ, произ-
вежданъ въ нощния полумракъ отъ влюбенъ, усамотенъ въ нѣкой
гжстакъ младежъ. Шумятъ хора, крѣкатъ жаби, лаятъ псета —
всичко отдалечъ се чуе като вика на кипящъ животъ. А подъ тоя
бѣсенъ житейски „вой“ тихо далечнитѣ звѣздици примигватъ и се
вгледватъ въ бистритѣ струи на рѣката...

Уморенъ отъ дневнитѣ впечатления и отъ пжтя, азъ се при-
бирамъ въ скромната си стайчка да отпочина върху дървения креватъ.

Вършецъ, 16. юний 1907 г.

Косерка.

Излетъ до пещеритѣ въ „Дервента“ край В.-Търново.

Опрѣдѣленъ бѣ денътъ 18. май за излетъ до бѣлѣжититѣ пе-
шери, сврѣни въ скалитѣ на красивото, лесно достъпно дефиле
„Дервента“, на с.-з. отъ старата столица — В.-Търново, въ което
като двѣ исполински змии се виятъ хубавото шосе за Русе и желѣ-
зопжтната линия за централната желѣзница София—Варна.

Утрото на речения денъ бѣ хладно и намусено: по засивѣлото небе се шураха гузно дрипави, кирливи облачета, останали по-назадъ отъ врѣстнитѣ си братя, които въ надвечерието, нажалени отъ хорския поплакъ, съ яростъ, грѣмъ и молнии раздираха чернитѣ си плащаници и оплаквахъ скованата отъ пролѣтната суша земя.

Слънцето засрамено се затуляше задъ гжсто сиво покривало. Улицитѣ на града безлюдни, глухи; на площада прѣдъ хотелъ „Роялъ“ — сборно мѣсто — клюмаха 3—4 файтона. Часътъ е 5. На площада бавно сновѣха загрижени нѣколцина, по неволя, хамали ерменци, прокудени отъ злата сждба, съ изпити отъ лишения лица. Пролавачитѣ на зеленчукъ и череши заморени бързаха да заематъ мѣста. Купувачи се явиха и пазарътъ прие обикновената си пѣстрота.

Събрани чакаха 18 души бодри туристи и гости, стѣгнати за пѣтъ, съ раници прѣзъ гърба.

Къмъ часа 6 броятъ имъ се увеличи на 26, между които личеха излетници отъ различна възраст и професия. Особено броятъ на сѣмействата бѣ скроменъ поради навжсеното утро.

Водачътъ, веселъ и пѣргавъ младежъ, даде съ мѣдния рогъ сигналъ за трѣгване. Пѣстрата група пое пѣтя за „Дервента“; на край града ни застигнаха нѣколко закѣснѣли — съ бѣлгарска точностъ — туристи. Сърдцатия водачъ съ декламаторски тонъ припомни маршрута: монастиря „Св. Прѣображение“ — скалитѣ надъ него, пещеритѣ — лагера при „Зеленка“, „Орлица“ („Картала“) — градската градина.

Съ пѣсни, шеги, високъ разговоръ, стройно, кипро навлѣзохме въ дефилето, което незабѣлѣзано е продължение отлѣво на с.-западния край на града — началото на „Орлица“, отдѣсно на конусообразния ридъ „Гарванъ“ („Гарга баиръ“) — сѣверно отстоящъ отъ историческата „Трапезица“, която е тъкмо срѣщу входа на дефилето, източно. На гърба на „Гарванъ“ и на „Орлица“ личатъ дълбоки окопи, отдѣто турцитѣ въ освободителната война сж бранили града. Шосето е стрѣмно къмъ Янтра, която опасва града като змия, мие южнитѣ поли прѣзъ царствена Трапезица, изкривява с.-западно и тече ниско, спрѣмо шосето за Русе.

Началото на дефилето е около 800 метра широко, дѣто брѣговетѣ му сж голи, урвисти, накичени съ рѣждиво-сиви кредни варовници, разядени гребеновидно отъ вѣковетѣ.

На стотина крачки отъ скотобойната, кацнала на лѣвия брѣгъ на Янтра, започватъ храласаци, голи, които обличатъ отъ двѣтъ страни дефилето до самия му изходъ при прочутото село Самоводене. Гиздавото дефиле, дълго 8 килом., широко срѣдно 1 килом. и дълбоко 150—200 метра, на нѣколко мѣста се гърчи, тъй че окоето се измамва, очакванията за изходъ се подновяватъ при всѣкой по-голѣмъ завой. Прѣко отъ едната и другата страна дервента е нарѣзанъ отъ долчета, въ които чучуркатъ малки съ кристална вода поточета, надъ които се надвѣсватъ малки мостчета.

Растителността капризно, грациозно кичи особено най-недостѣпнитѣ висоти. Тя е разнообразна и разпрѣдѣлена съобразно

условията за вирѣне: до рѣката върби, трепетлики, по стрѣмнината къмъ скалитѣ изобилствува брѣста, липата, джба, лѣшника, клѣна, смрадликата и др. По полянкитѣ най-разновидни цвѣта и трѣви шарятъ тъмнозеленъ мекъ килимъ. Виоцитѣ, пълзяшитѣ растения, като бръшленъ, повѣтъ и др. опасватъ голитѣ ридове, скали, като ги правятъ по-гиздави и примамливи. Скалнитѣ вѣнци като диадема се издигатъ до 70 м. надъ гжстата зеленина.

Шосето подражава на Янтра, капризно, своеобразно се извива и открива все нови чаровни гледки. Въ дѣсно задъ Янтра, между китнитѣ горички, се провира като черъ смокъ желѣзопѣтната линия за Гор.-Орѣховица, тъй че рѣката остава между два важни пѣтя.

Приятниятъ климатъ тѣрновци сж използвали; малкитѣ спрѣтнати вили и лозя надничатъ отъ сѣверния хълбокъ на дервента недалече отъ „Гарванъ“. По-високо надъ желѣзопѣтната линия постепенно влиза стариятъ камененъ пѣтъ отъ „Асѣнова махала“ за светата историческа обителъ „Св. Троица“, тъкмо срѣщу която се гуши сжщо тъй подъ самитѣ скали манастирътъ „Св. Прѣображение“. И двата мѣжки манастиря отстоятъ отъ Търново на 5—6 килм. Тѣ личатъ отдалече — отъ Трапезица, Царевецъ и отъ ближнитѣ ридове и отъ желѣзопѣтната линия. Тѣхнитѣ блѣщливи кубета и камбанарии свѣтливо се подаватъ надъ зеленината и съ християнска смиреностъ канятъ пѣтника да се отмори.

Отъ рѣката и шосето наклонѣтъ постепенно расте къмъ скалитѣ, въ които гнѣздятъ горди орли, безочливи гарги, мрачни бухали и кукумявки. Въ гжстациѣ горски е царството на пернатитѣ пѣвци, лѣсицитѣ и зайцитѣ.

Съ самото навлизане въ дефилето ни лѣхна тѣнакъ, мекъ, ароматенъ, хладенъ вѣтрецъ. Гърдитѣ по-високо се повдигатъ, чистиятъ, свѣжиятъ въздухъ подмладява, което се забѣлѣза по нѣкои отъ повъзрастнитѣ излетници, които наредъ съ младитѣ даваха свобода на поривитѣ си. Близко до природата човѣкъ се чувствува всѣкога младъ. Птичиятъ хоръ, дирижиранъ отъ неподражаемия сладкогласенъ славей, ни привѣтствува тържествено, като че ли високи гости посѣтиха царството имъ. Боязливата гургулица загука въ унисонъ по-весело и нѣжно, а и бездомната кукувица не закѣснѣ да ни привѣтствува громко нѣколко пѣти. Високо надъ скалната крѣпостъ спирално, бавно се издигаха загриженитѣ, самоувѣренитѣ и смѣли орли, впили остъръ погледъ въ низината.

Къмъ 7½ часа облачетата като сплашени пилци се прѣскаха, — небето се засинѣ, изтокъ заруменѣ, слънцето надникна съ свѣтлия си ликъ и заоглежда въ металическитѣ манастирски кубета. Липитѣ зашумѣха, трепетликиятъ трѣпнаха любовно, водни разноцветни искри захвъркаха. Лекъ, таинственъ шепотъ се понесе. Всѣка трѣвица чело изправи, всѣко сѣрдце по силно затупѣ, всѣка уста възкликна — дефилето екна отъ туристкото „здравѣй“—ехото далече се разнесе.

Искърският проломъ има дива чаровностъ, Дервентътъ—прѣлести. Искърскиятъ проломъ е балканска надмѣнна хубавица, Дервентътъ—горска боязлива дѣвойка.

Недалече отъ четириетажната Велкова фабрика за брашно, на шосето за Русе, се мждрятъ два каменни моста, еднакво високи съ пжтя. Подъ първия ромоли ручеа отъ долчето, което води за омайната мѣстностъ „Зеленка“, два килом. на югъ, а подъ втория — поточето на „Второто дере“, което свършва ю.-западно на 3 километра до селото Бѣляковецъ при главнитѣ извори на търновскитѣ чешми. Тия солидни мостчета отстоятъ едно отъ друго на 200 м. Срѣщу здравата каменна сграда на фабриката чучурка съ кристална вода чешма — подкрѣпителенъ балсамъ за пжтника.

Прѣзъ малката почивка около чешмичката, къмъ 8 часа, въ отсрѣщната горичка сърдито изфуча утрения тренъ за Търново и като изплашенъ смокъ се проврѣ, загуби се въ гжстацитѣ. Гжсти ивици димъ се поточи, зави се на кълба слѣдъ него.

Подкрѣпени отъ прѣсната вода, съ пѣсни и разговори незаблѣзано достигнахме 5 кил. дѣто въ лѣво се отбива хубавото шосе за манастиря „Св. Прѣображение“, прокарано прѣди 10 години, при чийто входъ се мждри камененъ кръстъ съ надписъ — показалецъ.

Пжтьтъ змиеобразнъ се провира изъ гжстата едра гора, постепенно пѣлзи по стрѣмината; на мѣста клонитѣ праватъ малки тунели. Хладътъ, ароматътъ и птичитѣ пѣсни тука сж по-интензивни. Тукъ-тамъ отъ страни на пжтя малки морави боязливо канятъ за отдихъ и мечтане. Малцина се движеха по шесето, останалитѣ като кози припкаха изъ гжстачетата, берѣха цвѣти, виеха вѣнци наглава. Бодри, радостни, съ туристическия химнъ на уста, все повече задълбочавахме въ едрия, стрѣменъ липакъ, който бѣ въ надвечерието на цвѣтежа.

Неочаквано манастирътъ изпъкна прѣдъ насъ и скова погледа ни съ скромната грандиозностъ и самотностъ. Стотина крачки отъ главния източенъ входъ на светата обителъ бърбочи каменна чешма съ кристална струя, иззидана отъ игумена отца Зотика. Нѣколко крачки отъ нея на калдърѣмната площадь зѣе кладенецъ.

Слѣдъ кратка почивка веселата група прие християнска смиреностъ и боязливостъ; съ бавни крачки навлѣзохме прѣзъ голѣмата източна джбова врата въ централния манастирски дворъ, дѣто ни посрѣщна единъ отъ братята монаси и ни въведе въ една съ широки миндери стая, дѣто пуснахме котва за 1—2 часа.

Игуменътъ и много отъ братята липсуваха, прѣснати по манастирски работи. Нѣколко отъ калугеритѣ сновѣха загрижени, смирени, съ погледъ впитъ или въ земята, или нѣйдѣ въ пространството, навѣрно, защото имаше дами съ насъ, които разглеждаха манастирскитѣ сгради и надвѣсенитѣ скали надъ тѣхъ отъ общия прѣдъстайтъ коридоръ. Това калугерско поведение отъ лицемѣрие ли или свѣнъ бѣше, не се знаеше.

Слѣдъ нѣколкоминутната почивка обиколихме и разгледахме по-главнитѣ и интересни постройкѣ, старини. Точно не се знае отъ кого и кога е построенъ манастирътъ; прѣдполага се да е построенъ отъ майката на Иванъ Шишмана, покрѣстената еврейка Теодора, защото въ „Синодикътъ на царя Борила“ се казва, че тя е построи-ла много църкви и манастири близо до Търново.*)

Оградата манастирска има форма на правоъгълникъ, дългъ 104 м. и широкъ 53 м. Нѣколко дву-три етажни здания я образуватъ. Двѣ църкви заематъ центра. Грамадни общи чардаци опасватъ отвѣтрѣ сградитѣ. На западъ се намира изходъ въ една липова гора съ пѣть за с. Самоводене. Източно отъ главния входъ се издига продълговатата сграда, дълга около 51 м. и 7 м. висока. Всичкитѣ стаи на брой сж 90, отъ които 80—за живѣне. За броя на посѣтителитѣ говорятъ двѣтѣ готварници, модерната фурна, двата обора, отъ които единътъ побира до 70 коня. Източнитѣ здания сж интересни за разгледване, дѣто се помѣщаватъ готварницитѣ, фурната, пералнята, банята, свѣщателната стая и трапезариятъ. Въ трапезарията между многото ликове е и ликътъ на Теодосия Търновски; тамъ има и грамадни мраморни маси. На третия етажъ е свѣщателната стая — единъ добръ мебелиранъ салонъ, въ който наредъ съ другитѣ портрети на светци и царе, въ хубава рамка, виси ферманътъ за учрѣдяване българската екзархия въ 1870 г., написанъ на български, гръцки и турски. Въ горния източень жгълъ се гушатъ двѣ шерни за вода, едната е построена прѣзъ 1825 г. отъ втория основател на манастиря, отецъ Зотикъ; тѣхнитѣ извори сж въ самитѣ скали. При главния входъ има още една шерна, строена въ по-ново врѣме. Въ малката градинка високо се издигатъ нѣколко величествени тополи. Около дългитѣ коридори се виятъ разни сортове лози (асми).

Източно вѣнъ отъ оградата сж гробищата и малката църква. Въ гробищата се копятъ богати хора изъ околността.

Отъ двѣтѣ църкви най-стара е оная, която се намира въ срѣдната на калдѣръмния дворъ. Тя има кръстовидна форма, висока е 5-6 м., дълга — 24-25 м. и е съ едно кубе. Вжтрѣ е раздѣлена на 4 отдѣления. Позлатениятъ иконостасъ е издѣлие прѣзъ 1849 г. на извѣстния починалъ самоукъ-майсторъ Кольо Фичето отъ гр. Дръново. Вжтрѣшността е изографисана подобно на църквата въ Рилския манастиръ. Надъ вратата сж образитѣ на Търновскитѣ патриарси Иоанъ и Теофилактъ. Въ лѣвата страна на женското отдѣление сж образитѣ на българскитѣ равноапостоли Кирила и Методия, царъ Бориса и Тривеля. Надѣсно е образътъ на послѣдния търновски патриархъ Ефтимия. Стѣнната живопись е византийски стиль, която прѣзъ 1906 г. се поднови.

Въ новата църква, която е задъ старата, нѣма живопись; тя е построена прѣзъ 1835 година отъ Отецъ Зотика. На южната страна, подъ самитѣ скали, величае камбанарията, на която висятъ 7 камбани,

*) Вижъ „Описание на общежителния манастиръ Св. Прѣображение Господне при гр. В.-Търнове“, 1906 г.

различни по голѣмина, тежестъ и звукъ. Най-голѣмата тежи 750 кгр., чийто приятенъ гласъ въ тихо врѣме се чуе дори въ Търново.

Свѣтата обителъ, възобновена прѣди 82 години отъ Отца Зотика, днесъ притежава имоти: 1000 декара ниви, 400 декара гора, ливади, американски лозя, единъ триетаженъ хотелъ въ Търново (срѣщу хотелъ „Борисъ“), по единъ дюкянъ въ Търново и Г.-Орѣховица, двѣ воденици съ турбини, отъ които едната е при с. Самоводене, другата — при с. Пушево на Янтра, и други двѣ воденици при с. Рѣсенъ; по единъ метохъ въ селата Самоводене и Рѣсенъ. Работенъ добитѣкъ: 4 чифта волове съ колата и 10 коня. Годишниятъ доходъ възлиза на 25,000 лева. Всѣка година манастирътъ отпуша по 500 лева за екзархийски стипендианти. По богатството си е слѣдъ Рилския манастиръ.

Повечето отъ монаситѣ сж отъ Търновско.

Храната е изключително постна.

Светата обителъ се управлява отъ 8-члененъ съвѣтъ подъ прѣдседателството на игумена. Благодарение на въведеното общежитие и подарѣцитѣ на благочестивитѣ християни манастирътъ бързо напрѣдва въ икономическо отношение.

Слѣдъ жксата обиколка изъ манастиря, рѣшихме обѣда да правимъ при прохладната чашма прѣдъ манастиря. На приятна сѣнка и красива полянка се импровизира обща трапеза съ най-разновидни яденета, не липсваше и хубаво вино. Обѣдътъ бѣ веселъ, шуменъ. Къмъ часа 2 всички се стѣгнахме за пжтъ; върнахме се въ манастиря и прѣзъ горнитѣ малки източни порти поехме стрѣмната пжтека прѣзъ едрата, сѣнчеста нецѣвнала още липова гора. Веселото настрояние обхвана всички. Пжтеката прави 2-3 извивки; отстрана на пжтя лежатъ грамадни скални блокове, покрити съ мъхове, лишаи и папрати, което показва, че тѣ отдавна сж сгромолясани отъ скалнитѣ висини, къмъ които стремѣхме погледитѣ си. Къмъ срѣдата гората е гжста, тиха, хладна, мечтателно настроява човѣка.

Слѣдъ 15-минутно катерене небесниятъ сводъ засинѣ. Подтикнати отъ силното желание да кацнемъ на скалнитѣ жбери, бѣгомъ и съ ура прѣскочихме малката естествена стълба въ хълбока на скалитѣ и като побѣдители шрѣкнахме на тѣхъ, отдѣто се открива омайната панорама на дефилето. Очарованието, възторгътъ бѣ голѣмъ: едни поривисто пѣяха, други декламираха, трети величаеха дефилето, четвърти като англичани спокойно се любуваха на прѣкрасната гледка. Така прѣхласнати починахме нѣколко минути, прѣзъ което врѣме духовитиятъ и веселъ учителъ В. сполучи да направи нѣколко фотографически снимки.

Отъ птичи полетъ съзерцавахме дивнитѣ красоти на Дервента. Тѣкмо срѣщу насъ, подъ рѣждиво-жълтитѣ отсрѣщни скали, въ гжста зеленина, се тулѣше мълчаливо манастирътъ „Св. Троица“, важенъ въ историческо отношение. Съ царска гордостъ въ вишинето се виеха нѣколко скалисти орли. Цѣлото дефиле като на дланъ изпѣкваше. Източно въ далечината се мержелѣеше селото Малки-чифликъ, Зиналата стѣна, Царевецъ и по-близо до насъ голиятъ грѣбъ на Орлица.

Янтра сребристо-блѣскава лжкатушеше между храсти и скални блокове, като намѣста се криеше отъ любопитното око. Слабъ, прохладенъ вѣтрещъ, вѣченъ скиталецъ изъ усонитѣ, излеко вълнуваше зеленото море, което опасваше хълбоцитѣ на Янтрина проломъ. На два километра източно и на 3 западно отъ монастыря, на шосето, мълчаливо се оплакваха отъ монотонното тракане на машинитѣ опрашенитѣ, побѣлѣли отъ паспала двѣ грамадни фабрики за брашно.

На с.-западъ се губѣха въ синината Бѣленскитѣ голи ридове и спрѣтнати селца — оазиси въ почернѣлата, изгорѣла отъ лютата зима равнина както лицето на трудолюбивия, многотърпеливъ селянинъ-поленецъ. Въ лѣво на изхода на чаровния проломъ до шосето за Русе изпѣква голѣмото, прочуто по хубавото си вино, село Самоводене, срѣщу което сж погѣпляли край тихитѣ Янтрини брѣгове нѣколко селца. Юго-източно на самия хоризонтъ изпѣква стариятъ гордъ гигантъ, Балкантъ, който не бѣше хвърлилъ още бѣлия си кожухъ. Два килом. на западъ отъ наблюдателния ни пунктъ е накацало по голитѣ скали селото Бѣляковецъ, извѣстно съ хубавата си варь. Въ душата се разлива мекиятъ и сладъкъ балсамъ на очарованието. На която и страна да се погледне, все нови картини плѣняватъ окото. Човѣкъ се чувствува прѣроденъ, подмладенъ, облагороденъ подъ дѣйствието на природната хармония.

Водачтъ нѣколко пѣти подканва на пѣтъ, но всички като омѣгосани не чуваха и не се помѣстваха; най-сетнѣ мисълта за тайнственността на пещеритѣ ни подмами и като жерави се поточихме единъ слѣдъ другъ по самия гребенъ на скалитѣ; като кози прѣскачахме драки и храсти, безъ страхъ да се плѣземъ въ дълбоката пропасть отъ скални блокове и едра гора подъ самитѣ скали. Прѣдстоеше ни такъвъ пѣтъ около 2 $\frac{1}{2}$ килом. източно отъ монастыря. Слънцето сърдито печеше, като на дѣждъ; благодарение на тънкия вѣтрещъ, който се плѣзгаше по шърбото чело на скалния гигантъ, жегата слабо се чувствуваше. Часътъ клонѣше къмъ 3.

Подскачайки като кози трѣнацитѣ и чакъла, изобилни тука, спуснахме се на една малка тераса, обрасла съ едра трѣва. Тая площадка прѣдставлява едно голѣмо стѣпало; надъ насъ и подъ нозѣтъ ни скали горди и нѣми, по които вѣковетѣ оставили отпечатъка си. Стѣпалото източно се точи на около 500 метра и незабѣлѣзано се слива съ скалната стѣна. И отъ тука гледката не губи нищо. Отъ площадката стрѣмно се спуска козя пѣтека, порѣсена съ чакълъ, отроненъ отъ надвѣсилитѣ се скали. Пѣтеката западно криволичи изъ гжстакъ, чийто клони се оплитатъ, Слизането бѣ много трудно и трая около 15—20 минути, додѣто стигнахме малка полянка подъ втория скаленъ вѣнецъ, въ който зѣеше „малката пещера“, която възбуди у насъ удивление, страхъ, смѣсенъ съ любопитство. По стрѣминната надолу като море се вълнуваше едрата гора. Входътъ на пещерата е елиптиченъ, високъ 2 м. и широкъ 1 $\frac{1}{2}$ метъръ, окиченъ отгорѣ съ вѣнецъ отъ мъхове, папрати и егоридки. Хладъ и мерзлива влага ни лѣхаше, като че ли вътрѣ почиваше нѣкакъвъ испо-

линъ. Глухотата, мрачнината, що се гушеха вжтрѣ изъ пещернитѣ гѣнки, ни любопытствуваха и плашеха.

Прѣдвождани отъ двѣ ацителинови лампи и запаленъ магнезий, наловени за ржцѣ, се проточихме навжтрѣ мълчаливо. Вжтрѣшността прѣдставлява цѣлъ лабиринтъ отъ разклоненията на пещерата. Отъ влажния сводъ капѣше вода; подътъ бѣше мокъръ и плъзгавъ; движението ставаше още по-трудно отъ рововетѣ, ямитѣ, копани прѣди 7 години отъ младия, работливия учителъ геологъ-спелеологъ Р. Поповъ, който прѣзъ двѣ лѣта като къртица се рови и намѣри цѣни палеонтологически и археологически материали, напр., два скелета на грамадна пещерна мечка, рога отъ рогачъ, разни сждове отъ непечена глина, които служели на живѣлия въ пещерата въ отдавнашно минало човѣкъ, и др. Тия материали сега сж притежание на геологическия институтъ на нашия университетъ въ София.

Мрачна таинственостъ царува тука. Нѣколко събудени прилѣпа изплашено захвъркаха. Главниятъ входъ на много мѣста се снишава и стѣснява тѣй, че движението ставаше поединично. Срѣдната височина не надминава $1\frac{1}{2}$ метъръ. На много мѣста пещернитѣ стѣни като че сж варосани, вслѣдствие утаения по тѣхъ калцитъ. Дълбочината (дължината), до която можехме да достигнемъ, е около 50—60 метра. Къмъ дѣното, дѣто сводътъ се възвишава, се образува едно голѣмо разширение, дѣто 40—50 души могатъ свободно да се побератъ. На това мѣсто пещерата е по-примамлива и прѣлѣстна: грамадни захарно-бѣли сталактитни завѣси, стълбове съ най-капризенъ и фантастиченъ стилъ крѣпятъ джговидния сводъ. Магнезиевата свѣтлина придава особенъ, вълшебенъ шаръ. Почуквани тия сталактитни образувания издаватъ мекъ, приятенъ звѣнъ. Гласоветѣ тука ставатъ потвърди, по-внушителни и скоро заглѣхватъ въ пещернитѣ галерии и гѣнки. Отъ казаното мѣсто започва сжщински лабиринтъ, който нѣкога се е огласявалъ отъ грозния мечи ревъ и стенанията на жертвитѣ, чийто вкаменени остатѣци и сега при малко разкопаване могатъ да се намѣрятъ. Ако се сѣди по скелета, тия мечки сж били колкото волъ голѣми. На малката полянка-тераса прѣдъ входа на пещерата, навѣрно, нѣкога е стоялъ на припекъ пещерния човѣкъ, втори слѣдъ мечкитѣ пълновластенъ господаръ на пещеритѣ. Обстановката, при която се намирахме, ни навѣя тѣжни мисли. Съ подхлъзвания, падания, ставания по сжщия пѣтъ излѣзохме на бѣлъ свѣтъ съ влажни дрехи и блѣдни лица. Животворнитѣ слънчеви лѣчи ни сгрѣха и промѣниха настроението — пѣснитѣ екнаха, флейтата люшна хоро надъ скалния вѣнецъ. Единъ отъ туриститѣ флейтистъ се присѣдини къмъ насъ прѣди да нахѣлтаме въ пещерата. Той скрати пѣтя ни прѣзъ орловия-врѣхъ. Излѣзохме на горната тераса, отдѣто трѣгнахме източно за голѣмата пещера, отстояща на 100—150 крачки. Тази пещера има високъ, кржгълъ входъ — цѣла арка. Надѣсно отъ входа като стражъ нѣмъ и неподвиженъ се мѣдри грамаденъ скаленъ блокъ, като че е служилъ за порта, отмѣстенъ на страни. Почти половината пещера е свѣтла, широка и може конникъ свободно да се движи. Тя е сжщо разклонена, но по-плитка и ви-

сока и не прѣдставлява спелеологически интересъ, въ нея не сж на-мѣрени никакви фосили. Понеже е висока, свѣтла и широка, затова отъ гълги години служи за подслонъ на стада овци.

Слънцето клонѣше къмъ западъ, когато поехме на югъ по околния грѣбъ и скоро се отзовахме въ тѣсната плитка долина, която започва отъ източната страна на с. Бѣляковецъ и свършва джго-образно въ дефилето въ тѣй нареченото „Второ дере“. Въ тая до-линка на протежение 500—600 м. се бѣлѣятъ 3 каменни резервуара, каптиранитѣ извори на търновскитѣ чешми. Тукъ-тамъ чучуркатъ малки изворчета, на които водата се изтича въ Янтра прѣзъ вто-рото дере.

Поехме прѣко голия ридъ, окиченъ нѣкога съ хубави лозя и плодни дръвчета, а сега прѣдставлява жалки остатѣци. Отъ него на около километъръ се бѣлѣше лагера на търновския гарнизонъ, по-добно на лебеди на паша всрѣдъ разкошната зеленина; на сѣщото мѣсто прѣди 15 години се ширеха най-хубавитѣ търновски лозя. Прѣвалихме и се спуснахме на с.-и. отъ лагера въ широкия живо-писенъ долъ „Зеленка“, при хубавата чешма, водата на която изтича въ Янтра на сѣверъ прѣзъ „Първото дере“. Надѣсно отъ изхода на хубавото дере, високо на гърба на Орлица въ скалитѣ, владени като полуостровъ въ вишинето къмъ дервента, е „Калчова-дупка“, — змиевидно вертикална въ скалитѣ пропасть, срѣдно широка 1 метъръ, въ която съ вжже може да се спусне човѣкъ до 10 метра дълбо-чина, отдѣто се стѣснява и губи въ недрата на скалитѣ. Прѣзъ тази фуниобразна пропасть се процѣжда дъждовната вода и ниско въ де-филето извира. Отъ Зеленка, дѣто всѣка година на 6. августъ става съборъ, кривнахме край малкото блато, извора на което е въ дѣ-ното му, и се озовавахме на равния грѣбъ на Орлица, която на сѣ-веръ постепенно се издига до „Жидовъ-гробъ“ а на югъ постепенно се спуца до шосето за Севлиево. Жидовъ гробъ прѣдставлява гра-мада отъ камъни, хвърляни отъ посѣтителитѣ за проклетieto на евреина, който, споредъ прѣданието, отворилъ главната сѣверна порта на Царевецъ за освирѣплитѣ турски пълчища на Челеби Сюлеймана при прѣвземането на Търново прѣзъ 1393 год., за награда на което билъ обезглавенъ и така бѣгалъ и падналъ на върха на Орлица. Народниятъ ни поетъ Ив. Вазовъ картинно е обрисувалъ прѣданието въ своята балада „Жидовъ гробъ“. Отъ гроба на Орлица нсва ча-ровна гледка, особено разположението на Търново, поражая окоето. Сдрачъ като лека мъгла запѣлзваше отъ низината и града къмъ ридоветѣ. До ухото достигаше шумътъ на старата столица, акомпаниранъ отъ далечнитѣ пѣсни на излѣзлитѣ на вили граждани и омай-нитѣ славееви пѣсни. Освѣжени, възродени, весели и доволни на-влѣзохме въ града.

В.-Търново, 1907 г.

Отчети на клоноветѣ на БМД за 1906 г.

Брациговски клонъ „Родопи.“

Клонътъ се основа на 23. юлий съ 13 редовни члена. Сжщия день има събрание за конституиране настоятелство и се избраха слѣднитѣ лица: прѣдседатель Груьо Иорд. Павловъ, подпрѣдседатель Иеремия Ив. Иеремиевъ, секретаръ Георги С. Поповъ, касиеръ Георги К. Гюлюметовъ и съвѣтници Георги Иорд. Кжневъ и Георги И. Щеръовъ.

Едвамъ на 10. окотомврий можамхе да се съберемъ на общо събрание, за да изработимъ устава на клона. Слѣдъ нѣколко дена наредения уставъ изпратихме на централното настоятелство въ София за одобрение. Клонови събрания има на 22. X, 31. X и 6. XI., въ които се разискваха въпроси относително цѣльта на клона и срѣдствата за постигането ѝ; разучваха се и нѣкой пѣсни за задружно пѣне.

Изходящи нумѣра до края на отчетната година има 7, входящи — 5.

Прѣзъ годината приходъ: записнина отъ 13 нови члена — 26 л., членовина за 6 мѣсеца отъ 13 члена — 45 л.; *всичко приходъ* — 71 л. Разходъ: приносъ за централната каса отъ 13 новозаписани члена — 26 л., приносъ въ централната каса по 20% отъ членовината — 7.80 л., за дружественъ печатъ и за канцеларски потрѣби — 24.50; *всичко разходъ* — 58.30. Оставатъ на лице въ касата 12.70 л.

Прѣзъ годината клонътъ проектираше да даде литературно-музикална вечеринка, но по независящи отъ него причини планътъ се осуети.

Прѣдседатель: Г. И. Павловъ

Секретаръ: Г. С. Поповъ.

Врачански клонъ „Веслецъ“.

Изтеклата 1906 туристовска година бѣше, така да се каже, една отъ безплоднитѣ въ областъта на туриското дѣло, причини за това има много, но азъ ще изброя само нѣколко.

1. Тукъ (Враца), пкъ както е и въ много други градове въ България, на туристиката не се гледа отъ обществото, даже и интелигентното, съ онова око, съ което би трѣбвало да се гледа на тая толкова важна организация, защото малцина сж ония, които високо цѣнятъ смисъла на изреченията: „въ здраво тѣло — здрава душа“ и „познай себе си“, а основнитѣ принципи на туристиката, покрай дру-

гитѣ, сж именно и тия двѣ положения. И дѣйствително, има ли за човѣка нѣщо по-цѣнно отъ здравето, има ли нѣщо по-достойно за уважение и почитъ отъ онова, да познаешъ себе си — отечеството си! Ще чуєте мнозина, и то пакъ отъ интелигенцията, да ви казватъ, че харчели толкова и толкова суми за лѣкари, че прѣзъ годината цовечето врѣме кжщата имъ е била единъ видъ болница, че сж взимали сериозни мѣрки за хубава храна, облѣкло, физически упражнения и др. и др.; но малцина сж, казвамъ, ония, които би си дали смѣтка за произхода на горното, като никакъ не сж се погрижили да намѣрятъ енигмата на това сполетѣло ги зло. Естествено, какво здраве искашъ, когато есенно и зимно врѣме, особено въ Враца си похлупенъ, така да се рече, отъ мъгли и дъждове, и по неволя стоишъ арестуванъ прѣзъ тия два сезона; когато пѣкъ настѣпи приятната пролѣтъ, а по послѣ и лѣтото, та горнитѣ мжчители, да речемъ се махнатъ, пакъ не си свободенъ да подишашъ чистъ въздухъ, защото се изпрѣчва прѣдъ тебъ новъ неприятель, не по-малко отвратителенъ отъ пѣрвитѣ — прахѣтъ; сжщото е и съ нетѣрпимата горѣщина. А ти си стоишъ, теглишъ, безъ да се погрижишъ, да се отърсишъ отъ тия тегостни госте, като поне единъ день въ седмицата — празникъ отидешъ тамъ, кждѣто тия угнетители нѣматъ власть — въ гората, планината, па даже и въ полето, защото тамъ господаруватъ други сили: хладина, омайни картини, приятна миризма, чистъ въздухъ, чиста и студена балканска вода и др. Това едно. Ами какво да кажемъ за упрѣка, който ни прави рисувачѣтъ на българската природа, поетѣтъ Ив. Вазовъ, съ думитѣ: „Чужденцитѣ, майко, по-добрѣ те познаватъ, а ние, ние ще умремъ въ тебе като сжщи чужденци!“ Да, упрѣкъ правъ и намѣсто. Право ще бже, ако кажемъ, че мнозина отъ нашитѣ по-интелигентни българи, за голѣмо съжаление, познаватъ Франция, Белгия, Швейцария, Италия и др. страни по-добрѣ, отколкото себе си — отечеството си. На сжшитѣ по-приятно ще бже въ празнични дни да кръстосватъ улицитѣ, да срѣщатъ приятни тѣмъ персони, да киснатъ въ кафенетата, бираринитѣ, клубоветѣ и др., отколкото да излѣзатъ 2—3 километра вѣнъ отъ града и да се надишатъ на чистъ въздухъ, да се напиятъ съ чиста и бистра студена вода, да се запознаятъ съ живота, нравитѣ, характера и изобщо съ културния животъ на близоживущия си братъ, селска или гражданска. Българитѣ отъ горния категория познаватъ своето отечество въ географическо, историческо и икономическо отношение отъ разни „Ларусовци“, географни, бѣдни истории и блѣди трактати, писани въ разни списания и вѣстници. А отечество така се не изучава. Изучаването му става по приетитѣ педагогически принципи: съ око, съ ухо и съ кракъ (да идемъ, да чуемъ и да видимъ) — Казаното дотукъ не е нѣщо ново и индивидуално, по-скоро това сж мислитѣ и чувствата на туриститѣ отъ нашия край.

2. Друга причина за апатията къмъ туризма въ Враца се крие въ обстоятелството, че по-голѣмата частъ отъ гражданитѣ (мѣстни или заселени) иматъ въ околността на града свои имоти, дѣто прѣзъ пролѣтъта и лѣтото прѣкарватъ доста врѣме, та считатъ, че е из-

лишен труд да посѣтятъ нѣкой дивенъ кжтъ изъ врачанско (не е по-хубавъ тоя кжтъ отъ тѣхното лозе и колиба я!)

3. Като се назначаватъ излетитѣ все въ празнични дни, често пжти се случва мнозина дѣятелни туристи да останатъ на забавленията, дадени въ сжщия день отъ нѣкои благотворителни дружества. Обаче това до извѣстна степенъ е оправдателно, защото въ Враца, както и въ много други провинциални градове, едни и сжщи хора поддържатъ разнитѣ дружества и посѣщаватъ забавленията и прѣдставленията имъ. Въ такъвъ случай, ако всичкитѣ биха взели участие въ устроения излетъ, може би, ще бждатъ упрѣкавани, което не е рѣдкость, че нарочно избѣгватъ да дадатъ лептата си за благотворителна цѣль.

4. Доста сериозна причина за неуспѣха на туризма въ Враца е и това обстоятелство, че на по-голѣмата часть отъ членоветѣ на дружеството прѣбиванието имъ тукъ зависи изключително отъ висши разпоредби — тѣ сж учители, офицери и чиновници, и малцина сж щастливи да останатъ поне нѣколко години на едно и сжщо мѣсто и да се радватъ на придобитото относително туризма.

Има още много по-сериозни причини за неуспѣха изобшио на туризма въ България и частно въ Враца, но сега нека пристѣпимъ къмъ самия отчетъ.

Настоятелство. — На 16.V. 1906 г. се избра ново настоятелство въ съставъ: прѣдседател Н. Алексиевъ (учителъ), подпрѣдседател кап. Ив. Гънзжановъ, касиеръ Т. Райковъ (учителъ), дѣловодител Ст. Наумовъ (учителъ), контролна комисия Кир. Филчевъ (чиновникъ) и Владимиръ Бобошевски (журналистъ). Не слѣдъ много отъ избора кап. Гънзжановъ биде прѣмѣстенъ въ гр. Бѣлоградчикъ, Т. Райковъ — въ Т.-Пазарджикъ и Влад. Бобошевски замина за София. До края на годината дѣлата на дружеството се водѣха отъ останалитѣ членове на настоятелството.

Дѣйность. — Прѣзъ есенъта и зимата дружеството не може да даде прѣдставления и вечеринки, понеже липсваха сили за тая работа. Въ Враца сжществуватъ разни дружества: безплатна трапезария, читалище, за бѣдни ученици, инвалиденъ домъ, гимнастическо дружество и др. и добритѣ сили за забавления, при това ограничено число бѣха разнесени на много мѣста.

Прѣзъ отчетната година бѣха проектирани 8 излета, отъ които се състояха само 6: до „Леденицата“, „Мѣдна“, „Скжта“, „Черешата“ (съ тоя излетъ се откри туристкия сезонъ на 26.III.), „Св. Ив. Пусти“ и „Черепишъ“, а останалитѣ два (до „Божия мостъ“ и „Мжтншки монастиръ“) по извѣстни причини не се състояха. Прѣзъ годината дружеството има 6 засядания (2 общи и 4 настоятелствени). Изходящи номера има 18, а входящи 5.

Редовность и брой на членоветѣ. — Изплащане на членовината става мѣсечно. Нѣкои членове на дружеството въ изплащането си не бѣха редовни, защото сжщитѣ като чиновници бѣха командировани врѣменно по службата си на различни мѣста или пъкъ бѣха прѣмествани окончателно. Въ началото дружеството броеше всичко

16 члена, послѣ се записаха още 9, прѣмѣстиха се другадѣ 5, дохода отъ други клонове 3, така че къмъ 1.І. 1907 г. дружеството броеше всичко 23 члена. Отъ 1.І. сжщ. г. дружеството се засили, като се записаха нови 14 члена. Днесъ туристи имаме всичко 37, отъ които 5 врѣменно отсъствуватъ.

Отчетъ за 1906 г.

Бюджетъ за 1907 г.

Приходъ	Разходъ	Приходъ	Разходъ
Отъ минали години къмъ 1.І. 1906 г. 301	За дел. на VI с. 25.00	Отъ 32 ч. по бл. 192	25% приносъ
Отъ 23 чл. . . 138	Разни 37.40	Нови 5 чл. . . . 30	за цен. каса 48.00
439	Разсилень . . . 8.00	Случ. прих. . . . 10	Канцеларски 20.00
	Канцеларски . . 8.80	Забавления . . . 50	Дел. на VII с. 40.00
	20% приносъ	282	Расилень . . . 22.00
	за цен. каса 27.60		Непрѣдвид. . . 30.00
	Дългъ на ц. к. 18.20		По сбора . . 326.00
	Нед. за 1906 г. 63.30		486.00
	188.30		
	За уравни. . . 250.70		
	439.00		

Заб. Недостигътъ на сума 204 лева ще се изплати отъ миналогодишната налична сума (250.70 л.)

Прѣдседателъ : Н. Алексиевъ.

Дѣловодителъ : И. Петровъ.

Горноорѣховски клонъ.

Послѣднитѣ двѣ години (1905 и 1906) нашиятъ клонъ по независящи отъ него причини не прояви почти никаква дѣйность. Числото на членоветъ и прѣзъ двѣтъ години е все 10; сжщитѣ членове сж основали дружеството прѣди 5 години и идеята, която ги е свързала тогава, ги крѣпи доста яко и сега. Жалко е само това, че мнозина отъ учителитѣ въ тоя градецъ не се интересуватъ отъ сжществуването на това идеално дружество не отъ несъзнание, че то има възпитателно и образователно значение, но просто отъ капризъ и отчасти отъ сжхперничество.

Околността на Горна-Орѣховица е разнообразна и красива. Чужденцитѣ пжтници би намѣрили на всѣка крачка приятни гледки, но мѣстнитѣ жители не ги влѣкатъ природнитѣ хубости, и не искатъ да си създаватъ трудъ за разхубавяване на околността имъ. Тѣ сж хора на търговията; тѣхъ ги привлича онова, което е въ свързка съ търговскитѣ имъ сдѣлки, което може да имъ докара въ близко бждеще материална полза. А каже ли се за акционерно дружество, вижъ, тамъ ще тичатъ съ десетки хора повече. Такива сж идеитѣ и чувствата на нашитѣ съграждани. Съ това именно се обяснява и оня напливъ на членове въ клона ни, когато имаше

прѣди години изгоди за пѣтуване по българскитѣ държавни жельзници. Слѣдъ като се отнѣха изгодитѣ, и „нашитѣ туристи“ напуснаха дружеството, пѣкъ и прави сж — „нѣма абсолютно никаква материална облага“; а останаха само десетината души, които, да не кажемъ голѣма дума, сж гледали и гледатъ по-идеално на работата.

Дружеството за тази година е издължело приноса си по 20% отъ членовината за централната каса.

Прѣдседателъ : П. С. Чукановъ.

Долнобански клонъ „Ибърски туристъ“.

Клонътъ брои само 10 редовни членове, но всичкитѣ сж дѣятелни и винаги на врѣме сж се издължавали къмъ дружествената каса. Селото ни е щастливо, за дѣто е отхранило, макаръ и малко, но ревностни туристи. Тѣ съ нетѣрпѣние очакваха сезона, за да посетятъ поетичнитѣ върхове на величествена Рила, на пространнитѣ Родопи и красивата Сръдна-Гора. Многодневни излети се направиха до пл. „Верила“ и „Палакария“, до върховетѣ „Ибъръ“ и „Равничаль“ и до „Ташова-кула“ и „Айранъ-дере“; а едnodневни се правиха до с. Радуилъ и „Чамъ-кория“ и други до близкитѣ, въ околността на селото, прѣлестни кѣтчета.

Прѣзъ сезона на седѣнкитѣ се устройа 5 сѣмейни забавления, които допринесоха много за цивилизуването на сѣселянитѣ ни.

Ние, туриститѣ, като имахме прѣдъ видъ главния поминѣкъ на нашитѣ селяни — земледѣлието, прѣзъ пролѣтѣта взехме инициативата да възбудимъ въ земледѣлци и овощари интересъ къмъ почистване овощнитѣ дрѣвчета отъ врѣдни насѣкоми. За постигане на цѣльта дружественото настоятелство съ писма № 1 и 2 отъ сжщ. год. моли мѣстното селско общинско управление да разгласи рѣшението на дружеството и да даде нуждното съдѣйствие за реализирането му (рѣшението). Общинското управление не само разгласи рѣшението на туриститѣ, но и купи за дружеството 10 чифта овощарски ножици, които да послужатъ за цѣльта. Добрѣ се отзоваха и мѣстнитѣ учители, които излѣзоха на работа заедно съ ученицитѣ си, контролираха и изискваха отъ послѣднитѣ; напимѣръ, отъ всѣки ученикъ се изискваше по възможность да прѣдстави около 3 килограма пашкули съ гжсенични сѣмена за публично изгаряне.

На 1.IV се състоя общото годишно събрание на дружеството, на което се прѣдстави годишниятъ отчетъ отъ старото настоятелство и се избра ново въ съставъ: прѣдседателъ А. Д. Цвѣтковъ, подпрѣдседателъ Хр. Димитровъ, секретаръ Из. Поповъ, касиеръ Владимиръ Сребърниковъ и домакинъ З. Апостоловъ. Въ сжщото събрание се рѣши прѣзъ м. априлъ да се направятъ 3 излета: на 8. едnodневенъ излетъ до „Юручко-поле“ и Герджишката махала, главатаръ Н. П. Спасовъ, на 15. сѣмеенъ излетъ до с. Радуилъ,

главатарь З. Апостоловъ и на томината недѣля двудневенъ излетъ до „Кара-баиръ“, главатарь Хр. Димитровъ.

Органътъ на задругата ни — „Български туристъ“ е получаванъ редовно въ 10 екземпляра, отъ които едно течение е давано даромъ на тукашното читалище „Рила“, за да може да го четатъ и другитѣ ни съселяни.

Делегати за VII туристовски сборъ въ гр. Враца сж избрани: А. Д. Цвѣтковъ и Вл. Сребърниковъ, които ще прѣдставляватъ клона ни.

Приходъ прѣзъ годината: членовина отъ 10 члена — 60 л.; разходъ: приносъ въ централната каса — 12 л., за дружествени нужди — 48 л., всичко разходъ — 60 л.

Прѣдседателъ: А. Д. Цвѣтковъ.

Секретаръ: Ив. Поповъ.

Каваклийски клонъ „Сакаръ“.

Основание. — Нашата планинска страна, нашата дивна природа, която само малцинството познава и се възхищава отъ нея, крие изумителни хубости и прѣголъми богатства; тя, далечъ отъ нелюбопытелния, крие въ своитѣ недра това, що може да изпита и види всѣки само съ личното си присѣтствие. Нѣколцина Каваклийски граждани, възхитени отъ идеята изобщо на туризма и частно отъ тази на българския туризмъ, взехме инициативата да се свика на 4. мартъ 1906 г. едно, тъй да се каже, „учрѣдително събрание“, на което да се уясни идеята за основаване и въ този отдалеченъ край клонъ отъ БТД. Събранието се състоя, уясни се добръ цѣльта на събранието ни, а слѣдъ това всички единодушно дадоха съгласието си да се основе подобно дружество и да бждатъ членове на него. Послѣ се избра комисия, която се задължи да прѣдстави за слѣдното събрание проектъ-устава на новооснованото дружество. На 16. сжщ. м. се свика второ събрание, на което присѣтствуваха само 24 члена и се прие окончателно прѣдставения отъ комисията проектъ-улав.

Движение на членоветъ. — Отначало се записаха само 25 души, прѣзъ годината придобихме още 22 члена, всичко — 47; отъ тѣхъ до края на годината напуснаха града ни 14 души, прѣстанаха да бждатъ членове и сега дружеството ни брои всичко 33 члена.

Дѣйность. — Прѣзъ изтеклата година дружествени събрания има 4, а събрания на настоятелството — 6. Дружествени излети прѣзъ годината сж направени съвсѣмъ малко, но въ замѣна пѣкъ на това клонътъ прѣзъ зимния сезонъ даде двѣ туристически срѣщи, отъ които първота даде блѣскави резултати, а втората — почти никакви. Между всички членове на дружеството ни има пълна солидарность и всички се въодушевяватъ отъ идеята.

Освѣтъ излетитъ, макаръ и малко, по инициативата на настоятелството и съ съдѣйствието на една частъ отъ класнитъ и основни учители и учителки се даде прѣзъ зимния сезонъ едно прѣдставление и срѣщу новата година—вечеринка за въ полза на дружеството ни. Изобщо клонътъ ни въ това отношение показва извънредно голѣма дѣйность.

Настоятелство. — На годишното събрание на 1. априлъ 1907 г. се избра ново настоятелство въ съставъ: Прѣдседателъ М. Н. Кърпаровъ, подпрѣдседателъ Ст. Василевъ, касиеръ Мих. Драгановъ, домакинъ Ал. Кантарджиевъ, секретаръ П. Берберовъ и съвѣтници: Хр. Капчевъ, Я. Авджиевъ и Ат. Ивановъ.

Отчетъ за 1906 г. — Приходъ:

1. Записнина отъ 40 члена.	80— л.
2. Членовина отъ 15 редовни члена.	90— л.
3. Отъ прѣдставления.	223·50 л.
4. Отъ вечеринки.	132·10 л.
5. Отъ сѣмейни срѣщи.	22·80 л.
Всичко:	548·40 л.

Разходъ:

1. За членски карти и значки.	96— л.
2. За дружественъ печатъ.	7— л.
3. Възнаграждения на делегата за VI туристически сборъ.	50— л.
4. Помощъ на градското читалище „Успѣхъ“. . . .	58·45 л.
5. Помощъ на бѣднитъ ученици при класното и основнитъ училища	70·45 л.
6. Разноски по прѣдставленията, вечеринкитъ и сѣ- мейнитъ срѣщи и стойность на прѣдметитъ за лотарията	165·60 л.
7. Приносъ въ централната каса.	18— л.
За уравнение излишъкъ.	82·90 л.
Всичко:	548·40 л.

Събранието, което удобри този отчетъ, състави слѣдния бюджетъ за 1907 г.:

Приходъ.

1. Излишъкъ отъ 1906 г.	82·90 л.
2. Членовина	180— л.
3. Отъ прѣдставления и вечеринки.	100— л.
4. Отъ разпродажба на карти.	20— л.
5. Отъ разпродажба на устави	20— л.
6. Случайни постъпления	50— л.
Всичко:	452·90 л.

Разходъ:

1. Наемъ за зданието на туристския клубъ.	40— л.
2. Възнаграждение на делегата за VII сборъ.	70— л.
3. За списания и вѣстници.	50— л.
4. Мобили за клуба.	40— л.
5. За печатъ на дружествения уставъ.	10— л.
6. За прислуга въ клуба.	20— л.
7. За разхубавяване и залѣсяване околността на града ни.	84— л.
8. Канцеларски потрѣби.	20— л.
9. Приносъ въ централната каса.	36— л.
10. За уравниение излишъкъ	82-90 л.
	Всичко 452-90 л.

Прѣдседателъ: М. Н. Кърпаровъ.

Секретаръ: П. Берберовъ.

ВѢСТИ.

Офицери туристи.—Съ заповѣдъ по военното вѣдомство № 287 отъ 9. августъ 1907 г. г. Военниятъ Министъръ разрѣшава на г. г. офицеритѣ отъ българската армия да се записватъ за членове на БТД.

Вѣрваме, че клоновитѣ настоятелства ще използватъ тоя случай, за да развиятъ силна агитация между офицерството. На всѣкиго е извѣстно, че въ това сѣсловие има много лица, които симпатизиратъ на туризма, но досега се въздържаха да се записватъ за членове, защото въпросътъ формално не бѣше уреденъ съ Военното министерство.

За Бургазкия клонъ на БТД.—Този клонъ е прѣстаналъ да дѣйствува слѣдъ VII. сборъ въ с. Долна-бана. Наличнитѣ суми, както и нѣкои отъ имотитѣ на клона сж били запазени отъ г. Ал. Милковски, зам. прокурора при Софий-

ския окр. сждъ, бившъ членъ отъ угасналия клонъ.

Г. Ал. Милковски прѣдаде въ центр. наст. всички суми и вещи, които сж останали въ него, заедно съ касовитѣ книжа. Центр. настоятелство смѣта за длѣжностъ да му благодари както за пазенето на тия имоти, тѣй и за редовното имъ прѣдаване.

Съ тия имоти ще се постѣпи съгласно чл. 88. отъ устава на БТД.

Излети:

Излетътъ въ Родопитѣ, устроенъ отъ Брациговския клонъ „Родопи“, при участие на всички членове отъ БТД, се е състоялъ отъ 13. до 25. августъ. Въ него сж участвували 12 души, отъ които 8 туристи (софиянци, врачанци и брациговци) и 4 гости. Излетътъ е излѣзълъ много сполучливъ, и всички участници сж отнесли най-приятни впечатления отъ споходен-

нитѣ красиви мѣста. Маршрутътъ се е изпълнилъ напълно, споредъ както бѣ обявенъ въ БТ.

На Чумерна сж прѣдприели за-
друженъ излетъ Търновскиятъ клонъ
„Трапезица“ и Горно-орѣховскиятъ
заедно съ Еленския „Чумерна“. Про-
ектирано е било търновци и
гор.-орѣховци да се събератъ на
капиновския манастиръ „Св. Илия“
и задружно да отидатъ въ Елена.
На другия день заедно съ еленци
да възлѣзатъ на старо-планинския
върхъ „Чумерна“. Обаче, побър-
кани отъ лошото врѣме, гор.-орѣ-
ховци закѣснѣли съ пристигането
си въ капиновския манастиръ. Слѣд-
ствие на това търновци не могли
да ги дочакатъ и заминали заедно
съ еленци за „Чумерна“, но сил-

ниятъ дъждъ не ги оставилъ да
стигнатъ до върха, а само стигнали
до „Кжшлитъ“. Горно-орѣховци,
които заминали на слѣдния день,
сж били по-щастливи съ врѣмето
и сж успѣли да изпълнятъ напълно
плана си; тѣ възлѣзли на Чумерна
и се любовали на разкошната глед-
ка къмъ Сѣверна България и къмъ
Тракия.

И Врачанскиятъ клонъ „Ве-
слецъ“ е направилъ напоследѣтъ
два хубави излета. На 30. септем-
врий врачанскитѣ туристи сж по-
сѣтили мината на „Мѣдна“, а на
14. октомврий — до изворитѣ на
р. Скжта въ недрата на „Веслецъ“.
Тия излети сж били посѣтени отъ
по 20 души туристи и сж излѣзли
много сполучливи.

РАЗНИ.

**Правила за посѣтителитѣ на
горитѣ.** 1) Не поврѣждай младо-
цитѣ, клонитѣ, листата и цвѣтоветѣ
на горскитѣ растения; тѣ сж укра-
шение на гората, тѣ трѣбва още
много хора да радватъ и да
дадатъ новъ животъ. Откъснати,
тѣ скоро повѣхватъ, никого вече
не ще зарадватъ, ще бждатъ на-
скоро захвърлени, а поврѣденото
растение ще страда. 2) Не гази
никои млади растения, ако и да
те привличатъ хубавитѣ ягодки и
цвѣта, защото ти не виждашъ мла-
дитѣ растения, които трѣбва да
израстатъ между дръвчета. Разру-
шението, което причинява твоята
стѣпка, личи и слѣдъ години врѣ-
ме. 3) Вѣстници, хартии отъ за-
куска и други опадки не хвърляй
по пжтекитѣ и мѣстата за почивка;
сви ги на топка и ги покри съ
мѣхъ и шума. Сжщо не троши из-
празненитѣ шишета, но ги остави

на страна въ гората; защото нѣма
нищо по-грозно отъ туй, ако от-
дѣлни мѣста въ гората изглеждатъ
като смѣтища. 4) Бжди много вни-
мателенъ съ огъня и съ запалена
цигара. При сухо врѣме всѣка го-
ряща хвърлена цигара и всѣка на-
жежена кибритка може да причини
пожаръ въ гората. 5) Не безпокой
животнитѣ въ гората; тѣ всички се
боятъ отъ човѣка като най-голѣмъ
тѣхенъ неприятель. Допирането съ
човѣшка ржка може да накара
майката да напусне малкитѣ си или
яйцата си и съ това да причини
унищожение. 6) Затова води кучето
си възрадо, ако не си съвсѣмъ си-
гуренъ, че то не ще да се впусне
на ловъ.

Ние не можемъ да не прѣпорж-
чаме най-горещо на нашитѣ чита-
тели изпълнението на горнитѣ пра-
вила, които заемаме изъ „Der
Tourist“.

О Б Я В Л Е Н И Я .

Туристски тояги. Първата българска фабрика за бастони на **Димитър К. Куновъ** въ София, изработва разни видове туристски тояги (ковани и шипъ), съ гега и безъ гега; намиратъ се за проданъ въ Българския търговски промишленъ музей, София.

Консерви. За туриститѣ консервирани плодове (сливи, ябълки и др.), месни ястиета и риби отъ първата българска привилегирована фабрика за консерви „**Братя Л. Генови**“, София, се намиратъ за проданъ въ Българския търговски промишленъ музей, София.

Шапки за **ТУРИСТИ** и **ТУРИСТСКИ** отъ първата българска шапкарска фабрика на **Иванъ Николовъ**, София, се намиратъ за проданъ въ Българския търговски промишленъ музей въ София.

Димитъръ Георгиевъ, туристски шивачъ, улица „Веслецъ“, № 11, София, шие по мѣрка туристски и обикновени костюми отъ добъръ български и нѣмски шаекъ. Цѣна умѣрена. Желаящитѣ могатъ да правятъ поръчки и чрѣзъ Централното Насъстоятелство на БТД.

ОБЯВЛЕНИЯ.

Излѣзе отъ печатъ и се пусна въ продажба книгата

„ВЪ ЮЖНИТЪ СТРАНИ“ (Египетъ — Южна Арабия — Източна Африка)

Пътни записки отъ *Р. В. Радевъ*.

185 картини на мѣстности, градове, паметници и типове.

Леко увлѣкателно четиво.

210 голѣми страници, хубавъ печатъ, голѣмъ форматъ.

Цѣна 3 лева.

Продава се въ книжарницитѣ на Олчевъ и Касжровъ въ София.

Продължава се подписката НА БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризмъ и природоописание.

Органъ на Българското Туристско Дружество.

ГОДИНА VI. 1907.

Редактори: { Д-ръ Хр. Пиперовъ.
С. Д. Скрински.

Излиза мѣсечно (освѣнъ юлий и августъ). Струва за не-
членове годишно 2 лв., въ странство 2.50 фр.

Записването абонати става въ София въ Придворната книжар-
ница Касжровъ и редакцията на сп. „Родина“, а въ провинцията въ
клоноветѣ отъ БТД и при телеграфо-пощенскитѣ станции.

Приематъ се за послѣдната страница на списанието обявления
отъ хотелѣи, гостинничари, продавачи на туристски вещи и т. п.
при най-износни цѣни.

Печатница П. М. Бжзайтовъ — София.